

PRACOVNÍ LIST

Velký státní znak Československé republiky

Po vzniku Československa vyřešilo otázku velkého znaku republiky až přijetí zákona o státních symbolech z 30. března 1920. Šlo o komplikovaný problém se dvěma nabízejícími se možnostmi řešení. První z nich, převzetí legionářského znaku, který navazoval na situaci z let 1752-1918, vláda neschválila. Alianční forma seskupení zemských symbolů údajně působila dojmem vnitřní nepevnosti republiky. Ale vzdát se úplně tehdy velmi oblíbeného emblému také nešlo. Východisko přineslo zavedení středního státního znaku, jenž heraldicky vhodnou formou seskupil zemské znaky Slovenska, Podkarpatské Rusi, Moravy a Slezska ve čtvrceném štítu a do jeho středu umístil štít s dvouocasým lvem. Současníci střední znak často kritizovali jako nadbytečný. Měly jej používat úřady s celostátní působností, nejširší uplatnění nalezl za druhé republiky v letech 1938-1939 jakožto nejlépe odpovídající tehdejší formě vnitřního uspořádání Česko-Slovenska. Po roce 1945 se prakticky neužíval, ale oficiálně zrušen (i přes podání takových podnětů) nebyl.

Tzv. legionářský znak – sdružený znak československých legií:

Střední státní znak Československé republiky:

Schválený velký státní znak Československé republiky představoval druhou z možností. Navázal na vývoj české symboliky z doby před rokem 1752 a vyznačoval se monumentální působivostí. Autorem jeho výtvarné podoby byl stejně jako u ostatních znaků uzákoněných 30. března 1920 František Kysela. Oproti střednímu znaku zahrnul velký znak navíc v dolní části zadního štítu trojici znamení, která měla vyjadřovat československé pozice ohledně oblasti Horního Slezska, kde existovaly hraniční spory se sousedními státy, které v době vzniku velkého znaku ČSR ještě nebyly vyřešeny.

Velký státní znak Československé republiky:

První pole bylo vyhrazeno pro zlatou orlici v modrém poli, původní erb hornoslezských Piastovců pro někdejší **Těšínské knížectví**, které si původní hranice udrželo až do konce 1. světové války, po roce 1918 bylo rozděleno mezi Československo a Polsko.

Znak Těšínského knížectví:

Těšínské knížectví nebo též Těšínské vévodství vzniklo roku 1290 oddělením od Opolsko-Ratibořského knížectví. Těšínská knížata se přiklonila k Českému království a těšínský vládce se stal leníkem českého krále. V důsledku zadlužení byly některé části knížectví v průběhu 16. století prodány, takže se z nich stala samostatná panství (status minor). Po vymření těšínských Piastovců připadlo Těšínské knížectví českému králi z rodu Habsburků. Habsbursko-lotrinská dynastie pak vládla knížectví až do rozpadu monarchie v roce 1918. Území se vzápětí stalo předmětem sporu mezi nově vzniklým Československem a Polskem, který kulminoval tzv. Sedmidenní válkou v roce 1919. Československé jednotky zaútočily na Polskem obsazenou část Těšínska, aby ve sporném území zabránily konání voleb do polského Sejmu a odvodům místního obyvatelstva do polské armády. Postup československých jednotek byl zastaven až na nátlak dohodových mocností. Výsledkem války bylo stanovení nové demarkační čáry, která rozšířila území kontrolované Československem. Sedmidenní válka vyvolala také jeden z řídcejších sporů mezi prezidentem T. G. Masarykem a Edvardem Benešem, hlavním československým vyjednavcem na Pařížské mírové konferenci. Masaryk ozbrojený atak na

Těšínsko podporoval, Beneš naopak v Paříži vnímal nevoli velmocí a byl proti němu. Prezident Masaryk dokonce na sklonku bojů tajně nařizoval vojskům, aby postupovala až do posledních sekund dohodnutého ukončení bojů, zatímco ministr Beneš důrazně žádal okamžité ukončení vojenského tažení.

V bojích padlo 44 (podle jiných zdrojů 53) československých vojáků, na polské straně padlo 92 vojáků. Obě válčící strany se obviňovaly z krutostí. Československé jednotky na obsazeném území prováděly podle připravených podkladů masové zatýkání polských aktivistů. Celkem 251 osob bylo internováno ve vězeních v Olomouci, Lipníku a Moravské Třebové. V reakci na toto zatýkání polská strana převezla do internačního tábora Dąbie u Krakova 551 osob české národnosti, z nichž jich podle československých údajů 39 v tomto táboře zahynulo.

Spor o území Těšínska byl nakonec vyřešen roku 1920 mezinárodní arbitráží v belgickém Spa.

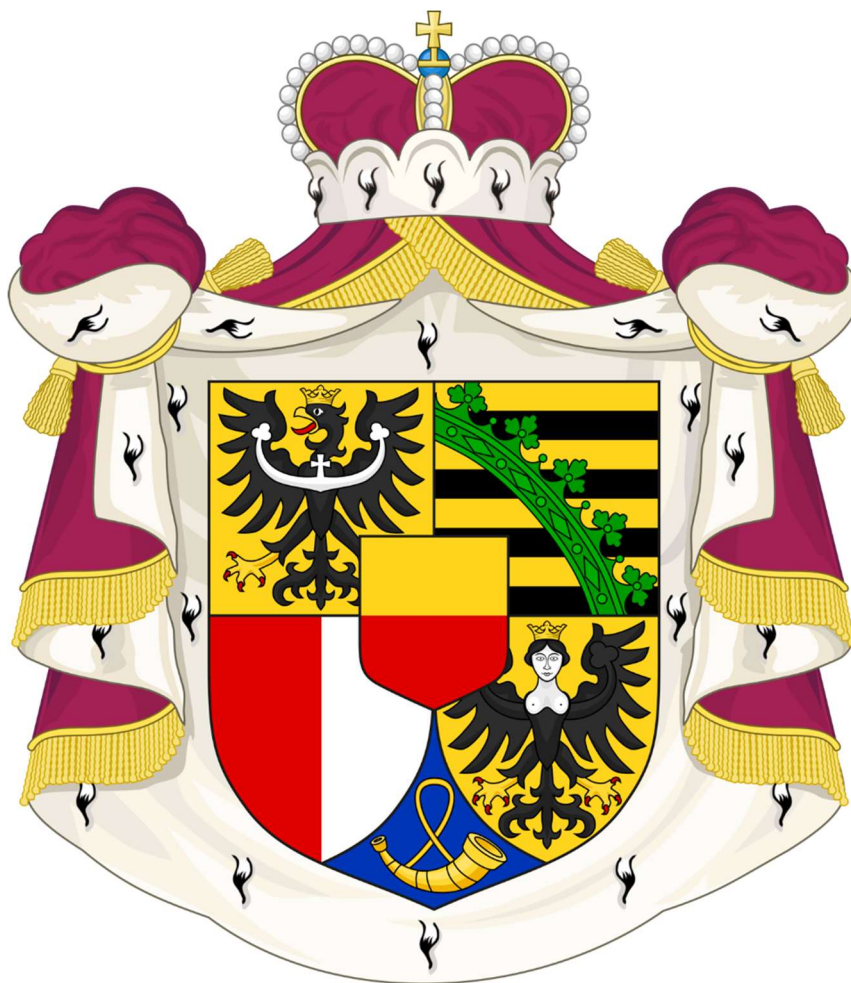
Druhé, červeno-stříbrně polcené pole reprezentující Opavsko, vycházelo z erbu do začátku 16. století v něm vládnoucí legitimizované poslední větve Přemyslovců. Syn krále Přemysla Otakara II., Mikuláš I. Opavský, používal jako opavský údělný kníže polcený stříbrno-červený štít, protože jako nemanželský neměl nárok na tehdy nově ustanovený dynastický erb Přemyslovců, totožný s původním znakem s plamennou orlicí (v této nové roli je v pasionálu abatyše Kunhuty v roce 1313 dynastický erb legitimních Přemyslovců s plamennou orlicí označen jménem sv. Václava). Po zavedení heraldických klenotů kolem roku 1262 dostal Mikuláš I. na prilbu paví pera, stejná jako v původním klenotu moravského znaku. Tento klenot po králově smrti a svém návratu ze zajetí po bitvě na Moravském poli změnil za dvojici rohů, a to v souvislosti s uzavřením sňatku s Adelaidou, příbuznou římského krále Rudolfa I., a s tím spojenou snahou stát se dědičným opavským knížetem. Tohoto cíle nakonec dosáhl až jeho stejnojmenný syn Mikuláš II. Opavský za vlády Lucemburků, kdy se Opavsko stalo zemí na stejné úrovni jako Morava (v roce 1348 vydal Karel IV. zásadní listinu ohledně vnitřního státoprávního uspořádání České koruny, zakotvil v ní, že vztah opavského knížete vůči králi je stejný, jako vztah moravského markraběte vůči králi). Po porážce pruským králem Marie Terezií 1742 čtvrtinu původního Opavska ztratila a tato severní část připadla Prusku (včetně oblastí s českojazyčnou menšinou). Prusko rozdělilo nabytou část Opavska na dva správní okresy, jejímiž centry se stala Hlubčice a Ratiboř, ta i přesto, že součástí historického Opavska nikdy nebyla. Zbytek země se stal základem dnešního českého Slezska, k němuž patří i části původně piastovských území Těšínska a Niska.

Znak Opavského knížectví s převrácenými barvami z 15. století:

Král Matyáš udělil Opavsko roku 1613 lénem svému důvěrníkovi Karlovi I. z Lichtenštejna (1569–1627) a formálně je stvrdil jako součást Slezska. I přes ztrátu vlády nad Opavským a Krnovským knížectvím používají dosud vládoucí knížata lichtenštejnského rodu tituly vévody opavského a vévody krnovského, které mají zaručené ústavou Lichtenštejnského knížectví.

Najděte v současném znaku Lichtenštejnského knížectví znaky Slezska a Opavska:

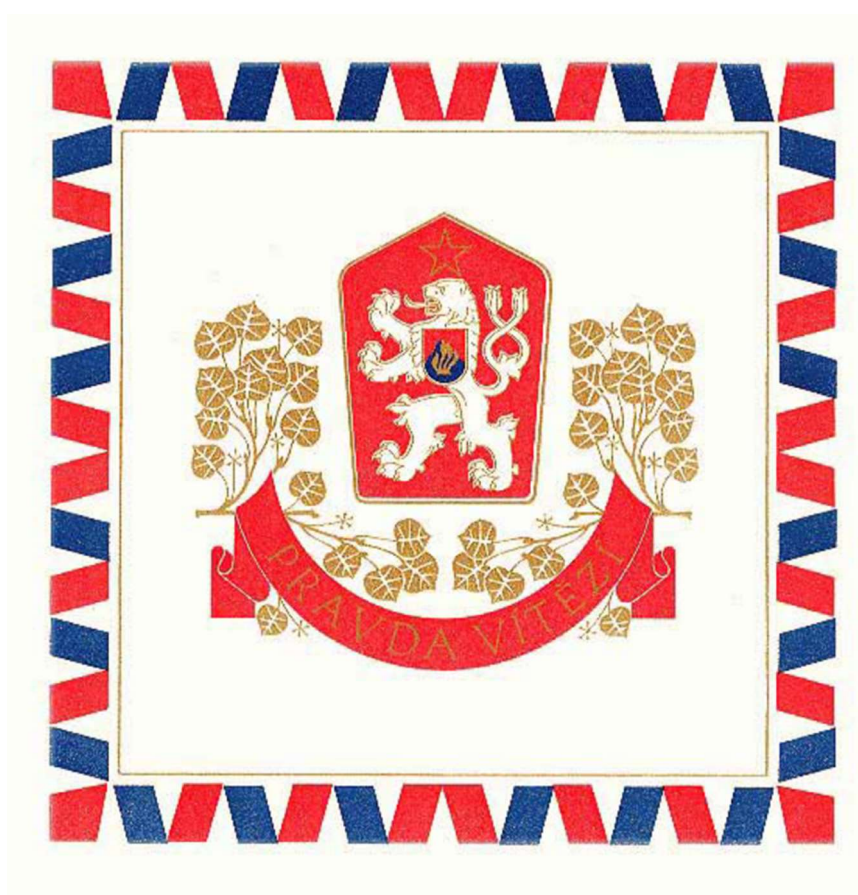

Poslední heraldické pole velkého státního znaku, sestavené vlastně kombinací obou předchozích polí, patřilo **Ratibořsku**. I to bylo po porážce Marie Terezie Pruskem rozděleno bez ohledu na historické a národnostní hranice mezi Prusko a Rakousko. Součástí Habsburské monarchie zůstala pouze malá část Ratibořska, jednalo se o území kolem města Bohumína. Historicky toto území spravovala toto území, podobně jako Opavsko, nemanželská linie Přemyslovců, která užívala symbol původní hornoslezské orlice v kombinaci s vlastním polcením, zpravidla ve formě čtvrceného štítu. Po 1. světové válce požadovalo Československo jižní části pruských okresů – Hlubčicko a Ratibořsko s česky mluvícími obyvateli. V případě ratibořského okresu, kde jich bylo více, ji měla dostat včetně města Hlučína bez podmínek, ale v případě hlubčického bylo podmínkou předání jižní části okresu s městem Ketř k Československu vítězství Polska nad Německem v připravovaném hornoslezském plebiscitu. Plebiscit se ale vůbec nekonal a západní hranice Hlučínska proto dodnes odpovídá někdejší hranici mezi dvěma pruskými správními okresy. Dnes se jedná o část státní hranice mezi Českou republikou a Polskem.

Štít velkého státního znaku Československé republiky drželi dva zlatí dvouocasí korunovaní lvi v roli štítonošů, stojící na lipových ratolestech s heslem PRAVDA VÍTĚZÍ na zlaté stuze. Působivé vzezření velkého prvorepublikového státního znaku naznačovalo i jeho specifické použití. Podle zákona č. 512/1920 Sb. z. a n. byl v případě potřeby určen pro styk se zahraničím a při slavnostních příležitostech měl sloužit k reprezentaci prezidenta republiky (objevil se na prezidentské standartě) i Národního shromáždění. Ve své původní podobě přetrval až do roku 1960.

Ozvěnou znaku bylo užití lipových listů a hesla PRAVDA VÍTĚZÍ na socialistické variantě prezidentské vlajky, které se následně promítlo i do podoby prezidentských vlajek ČSFR (v latině) a České republiky, i když jejich velké státní znaky heslo již neobsahují.

Standarta prezidenta Československé socialistické republiky:

Státní znak Československé socialistické republiky:

Vlajka prezidenta ČSFR ze sbírek Pražského hradu:

